

## Література

1. Вековшинина С.В., Кулиниченко В.Л. Биоэтика: начала и основания (Философско-методологический анализ). – К.: Сфера, 2004. – 152 с.
2. Леопольд О. Календар песчаного графства. – М.: Мир, 1980. – 216 с.
3. Кисельов М. Філософські та світоглядні аспекти біологічної етики // Вісн. НАН України. – 2001. – №11. – С. 15-22.
4. Атфилд Р. Этика экологической ответственности // Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности. – М., 1990. – С. 203-257.
5. Ролсон Х. Существует ли экологическая этика? // Там само. – С. 258-288.
6. Швейцер А. Благоговение перед жизнью. – М.: Прогресс, 1992. – 200 с.
7. Борейко В. Прорыв в экологическую этику. – К., 2003. – 228 с.
8. Лукьянов А.С., Павлова Т.Н. Биоэтика как мировоззренческая наука и ее практическое применение // Биоэтика на порозі III тисячоліття / Матеріали Міжнародного симпозиуму. – Харків, 2000. – С. 82-85.
9. Запорожан В.М. Біотехнології мають контролюватися суспільством // Ваше здоров'я. – 2001. – 23 листопада. – С. 8-9.
10. Гриньова М.В., Джурка Г.Ф., Кращенко Ю.П. Гуманізація освіти у вимірах біоетики // Глобальна біоетика: сучасні виміри, проблеми, рішення / Матеріали III Міжнародного симпозиуму з біоетики. – К.: Сфера, 2004. – С. 60-61.

## МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ АСПЕКТИ СПІЛКУВАННЯ ЛЮДИНИ З ПРИРОДОЮ

*Лещенко І.В., Шевченко А.В.  
Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка*

Як відомо, людина є частинкою природи тому вона має потребу час від часу в спілкуванні з нею, цим самим покращуючи свій психічний стан і своє фізичне здоров'я.

Прогулянки, екскурсії, туризм – все це форми, в яких проявляється задоволення потреби людей у спілкуванні з навколишнім середовищем. Яке ж місце в цьому процесі займає питання про врахування морально-етичних принципів, вироблених суспільством, що стосуються надання природі статусу суб'єкта, а отже, зрівняння її прав із правами людини? Чи є необхідність застосування до оточуючого світу суспільних норм і правил поведінки?

Така необхідність існує, даними питаннями переймалися і переймається чимало зацікавлених людей, яскравим результатом чого була розробка групою американських вчених переліку прав живої природи, по аналогії до прав людини.

Дикі тварини мають право на :

- життя;
- свободу від людського втручання;

- захист від зайвих страждань;
- продовження життя (відтворення);
- здорове середовище життя;
- реалізацію еволюційного потенціалу.

Дикі рослини мають право на:

- життя;
- свободу від людського втручання;
- відновлення;
- процвітання.

Дика природа в цілому має право на:

- існування;
- свободу від людського втручання;
- відновлення;
- процвітання.

Об'єкти неживої природи мають право на:

- самозбереження [3].

Крім того, Полем Тейлором було запропоновано екоетичні принципи

1. Принцип неспричинення шкоди чи збитків жодній істоті в навколишньому природному середовищі чи екосистемі.
2. Принцип невтручання і утримання від будь-яких обмежень волі окремих організмів, екосистем і біотичних угруповань. Види обмежень:
  - прямі зовнішні обмеження ( пастки);
  - непрямі зовнішні обмеження ( відсутність води, їжі);
  - прямі внутрішні обмеження (хвороби, отрути);
  - непрямі внутрішні обмеження (пошкоджені м'язи – неможливість рухатися).
3. Принципи порядності (вірності) – не порушувати довіри диких тварин до нас.
4. Принцип дотримання прав природи.
5. Принцип справедливого відшкодування- людина що заподіяла зло будь-якому природному об'єкту, що є моральним суб'єктом, зобов'язана принести благо, що компенсує нанесений збиток.(Створення заповідників і заказників, захист рідкісних видів, відновлення порушеної якості навколишнього середовища, допомога рослинам і тваринам ослабленим чи травмованим у результаті людської діяльності).

Недарма даними питаннями зацікавлено чимало людей, адже на кожному кроці ми стикаємось часом із вкрай жорстокими виявами безкарного порушення прав природи. Кожна дійсно свідомо людина під час знаходження в природі просто зобов'язана постійно враховувати ці аспекти, адже людина, будучи вінцем еволюції, видом, який наділений неоціненним даром найвищого рівня розвитку мислення, розуму й інтелекту, наявністю свідомості, і при цьому дозволяючи собі безкінечно експлуатувати власне середовище життя, не залишаючи йому часу і можливості на відновлення, здійснює злочин і

проти самої себе.

Тут же постає протилежний бік цього питання: чи можна звести до нуля вплив людини на життя природи і порушення її прав?

Звичайно, під час знаходження в природному середовищі це практично неможливо, адже самі умови в даному разі передбачають користування майже виключно природними матеріалами, що вже саме по собі виключає відсутність втручання в природу з боку людини.

То де ж той максимальний рівень обмеження людського втручання, який все ж не суперечить можливості існування самої людини як живої істоти?

Цей рівень починається там, де закінчуються базові потреби, тобто потреби задоволення яких необхідне для збереження життя. Іншими словами, етика дозволяє нищити навколишній світ лише по мірі необхідності, обумовленої існуванням, але не більше. Це буде справедливим компромісом, але за умови усвідомлення нанесеної шкоди і бажання її виправити, наявності докорів сумління і прагнення відшкодувати збитки.

Правила справедливого вирішення конфліктних ситуацій:

1. Правило самооборони (знищення на рівні окремих особин тварин, що загрожують людині)
2. Правило пропорційності (базові й небазові інтереси)
3. Правило справедливого розподілу
4. Правило мінімальної шкоди (мінімальна кількість убитих істот)
5. Правило справедливого відшкодування (відшкодування при необхідності нанесення шкоди під час задоволення базових потреб)[2]

Необхідним є поширення цих аспектів серед мас, донесення їх до свідомості кожного.

Шляхами популяризації екологічної етики є:

- впровадження ідей у групи активістів;
- розробка і введення курсів екологічної етики в шкільні і вузівські програми, підготовка фахівців;
- привернення уваги до даного напрямку в межах самої біології, екології, проводити секції біоетики на конференціях;
- засновувати регіональні бібліотеки і загальнодоступні сайти в інтернеті;
- досліджувати і використовувати роль святих природних місць, народних екологічних традицій у розвитку екологічної етики;
- створювати організації що займаються біологічною етикою;
- включити питання екологічної етики в політичний аналіз і політичні діалоги. [1]

Погляньте навколо – в якому раю ми живемо! Достатньо просто замислитися над цим і виникає почуття глибокої відповідальності за все що нас оточує. Тож не рубаємо гілку ,на якій сидимо.Маймо певну повагу до того, що забезпечує нам життя.

## Література

1. Борейко В.Е. Прорыв в экологическую этику. – К: эколого-культурный центр, 2001-2002.
2. Борейко В.Є. Подобайло А.В. Екологічна етика. Навчальний посібник.- К.:фітосоціоцентр,2004.-116 с.
3. Родерик Н.Ш. Права природы. История экологической этики. – К.: киевский эколого-культурный центр,2001.-174 с.

## ЕКОЛОГІЧНА ЕТИКА ЯК РАДИКАЛЬНИЙ НАПРЯМОК СТРАТЕГІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИРОДИ

*Лугова І.О.*

*Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка*

От имени природы говоря:  
От имени природы и во славу  
Природе возвратим ее права,  
Пока Земля на Солнце не упала!

*А. Осмолов*

Екологічну етику можна подати у вигляді особливих, створених людиною стримуючих моральних клапанів. Вони пробуджують совість людини, перешкоджають їм знищувати Природу, нагадуючи, як слід чинити, а як – ны.

Екологічна етика вчить, що не лише до людини, а й до всіх живих істот, а також до екологічних систем і навіть, як запевняють деякі філософи, ділянок неживої природи слід відноситись як до морального партнера (суб'єкта), а не як до речі. Іншими словами, екологічна етика відчиняє шлагбаум і включає в людську моральну спільноту всіх великих і малих братів наших – білок, горобців, китів, метеликів, мікробів – всю дику природу.

Робити відношення з природою етичними – це означає враховувати в сферу нашої моралі не лише “собі подібних”, наприклад, вищих тварин, а й рослини, річки, гори, зірки та ін. Разом з тим, в самій природі етики не існує. Екологічна етика існує лише в моральних відношеннях людей до природи [1].

Отже, предметом екологічної етики є вивчення цього морального відношення. Екологічна етика намагається зробити так. Щоб живі істоти, по можливості, менше страждали і гинули з вини людини, особливо без суттєвої потреби. Проте, екологічна етика не ставить за мету зменшення страждань і смертей живих істот через природні причини [4], це стосується антропогенних чинників.

Екологічна етика спрямовує природоохоронні дії в двох напрямках: 1) люди діють чи уникають дій, розуміючи наслідки, і заради блага самої природи, охороняють природу заради неї самої; 2) ці дії здійснюються через моральні принципи, без будь-яких вигідних інтересів для людини [6].